

Банкрутство підприємств: причини, процедура та наслідки

Мандра Єлизавета,

здобувачка вищої освіти спеціальності 051 «Економіка»

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація. Досліджено сутність банкрутства підприємств як економіко-правового явища. Визначено основні внутрішні та зовнішні причини неплатоспроможності суб'єктів господарювання. Проаналізовано процедуру банкрутства відповідно до чинного законодавства України та охарактеризовано економічні й соціальні наслідки банкрутства для підприємств, кредиторів і національної економіки.

Ключові слова: банкрутство, підприємство, неплатоспроможність, санація, ліквідація, кредитори.

Банкрутство підприємств є важливим економічним і правовим явищем функціонування ринкової економіки. Воно виникає у випадку, коли суб'єкт господарювання втрачає здатність виконувати свої фінансові зобов'язання перед кредиторами. У сучасних умовах банкрутство виступає не лише наслідком фінансової неспроможності підприємства, а й правовим механізмом врегулювання боргових відносин між боржником і кредиторами.

Основні правові засади здійснення процедури банкрутства в Україні визначені Кодексом України з процедур банкрутства, який встановлює порядок відновлення платоспроможності боржника або його ліквідації. Відповідно до законодавства банкрутство – це визнана господарським судом неспроможність боржника відновити платоспроможність і виконати свої грошові зобов'язання перед кредиторами інакше, ніж через застосування передбачених законом процедур.

Причини банкрутства підприємств можуть бути зовнішніми та внутрішніми. До зовнішніх чинників належать економічна нестабільність, інфляційні процеси, зміни податкової політики держави, коливання валютного курсу, економічні кризи та зниження платоспроможності населення. У таких умовах підприємства можуть втрачати ринки збуту, що призводить до погіршення їх фінансового стану.

Внутрішні причини банкрутства пов'язані передусім із неефективним управлінням підприємством. До них належать помилки у фінансовій політиці, недостатній контроль за витратами, неефективне використання ресурсів, недоліки стратегічного планування та надмірна кредитна заборгованість. Також банкрутство може бути наслідком неправомірних дій керівництва підприємства, зокрема приховування активів або укладення збиткових договорів.

Процедура банкрутства підприємства в Україні регулюється господарським судом та включає кілька етапів. Першим етапом є відкриття провадження у справі про банкрутство, ініціатором якого може виступати як боржник, так і кредитори у разі невиконання фінансових зобов'язань.

Після відкриття провадження вводиться процедура розпорядження майном боржника. На цьому етапі призначається арбітражний керуючий, який аналізує фінансовий стан підприємства та формує реєстр вимог кредиторів. Наступним етапом може бути санація підприємства, що передбачає здійснення комплексу фінансових та організаційних заходів, спрямованих на відновлення платоспроможності боржника.

У разі неможливості відновлення платоспроможності підприємства господарський суд приймає рішення про визнання боржника банкрутом і відкриває ліквідаційну процедуру. У ході цієї процедури майно підприємства реалізується з метою задоволення вимог кредиторів у визначеній законодавством черговості.

Банкрутство підприємств має значні економічні та соціальні наслідки. Для підприємства це означає припинення діяльності та втрату активів, для працівників – можливу втрату робочих місць, а для кредиторів – ризик неповного повернення заборгованості. Водночас на макроекономічному рівні процедура банкрутства сприяє очищенню ринку від неефективних суб'єктів господарювання та перерозподілу ресурсів у більш продуктивні сфери економіки.

Отже, банкрутство підприємств є складним економіко-правовим процесом, який поєднує фінансові, управлінські та юридичні аспекти. Ефективне застосування процедур банкрутства сприяє врегулюванню фінансових відносин між суб'єктами господарювання та забезпечує стабільність економічної системи.

Банкрутство підприємств є важливим економічним та правовим явищем у функціонуванні ринкової економіки. Воно виникає у випадку, коли суб'єкт господарювання втрачає здатність виконувати свої фінансові зобов'язання перед кредиторами. У сучасних економічних умовах банкрутство виступає не лише наслідком фінансової неспроможності підприємства, але й правовим механізмом врегулювання боргових відносин між боржником і кредиторами. Основні правові засади здійснення процедури банкрутства в Україні визначені Кодексом України з процедур банкрутства, який встановлює порядок відновлення платоспроможності боржника або його ліквідації [3].

Відповідно до чинного законодавства, банкрутство — це визнана господарським судом неспроможність боржника відновити платоспроможність і виконати свої грошові зобов'язання перед кредиторами інакше, ніж через застосування ліквідаційної процедури [3]. Запровадження такого механізму сприяє врегулюванню фінансових конфліктів між суб'єктами господарювання та забезпечує баланс інтересів боржника і кредиторів.

Причини банкрутства підприємств можуть бути різноманітними та поділяються на зовнішні та внутрішні. До зовнішніх факторів належать економічна нестабільність, інфляційні процеси, зміни у податковій політиці

держави, коливання валютного курсу, економічні кризи та зниження платоспроможності населення. У таких умовах підприємства можуть втрачати ринки збуту, що призводить до погіршення їх фінансового стану [2].

Внутрішні причини банкрутства пов'язані передусім із неефективним управлінням підприємством. Серед них можна виділити неправильну фінансову політику, недостатній контроль за витратами, неефективне використання ресурсів, помилки у стратегічному плануванні та надмірну кредитну заборгованість. Крім того, банкрутство може бути наслідком неправомірних дій керівництва підприємства, таких як приховування активів або укладення збиткових договорів [5].

Науковці також зазначають, що банкрутство часто є результатом тривалого накопичення фінансових проблем і зниження конкурентоспроможності підприємства на ринку. У таких умовах підприємство поступово втрачає здатність забезпечувати ефективну господарську діяльність і виконувати свої фінансові зобов'язання [2].

Процедура банкрутства підприємства в Україні регулюється господарським судом та складається з кількох основних етапів. Першим етапом є відкриття провадження у справі про банкрутство. Ініціатором такого провадження може виступати як сам боржник, так і кредитори, якщо підприємство не виконує свої фінансові зобов'язання у встановлений строк [1].

Після відкриття провадження суд вводить процедуру розпорядження майном боржника. На цьому етапі призначається арбітражний керуючий, який здійснює аналіз фінансового стану підприємства, контролює його діяльність та формує реєстр вимог кредиторів. Основною метою цієї стадії є збереження майна боржника та визначення можливостей відновлення його платоспроможності [1].

Наступним етапом може бути санація підприємства, яка передбачає здійснення комплексу фінансових і організаційних заходів, спрямованих на відновлення платоспроможності боржника. До таких заходів можуть належати реструктуризація боргів, зміна структури управління підприємством або залучення інвесторів [4].

У випадку, якщо відновити платоспроможність підприємства неможливо, господарський суд приймає рішення про визнання боржника банкрутом та відкриває ліквідаційну процедуру. У ході цієї процедури майно підприємства реалізується для задоволення вимог кредиторів у визначеній законодавством черговості. Після завершення ліквідаційної процедури підприємство припиняє свою діяльність як юридична особа [3].

Банкрутство підприємств має значні економічні та соціальні наслідки. Для самого підприємства воно означає припинення господарської діяльності та втрату активів. Для працівників підприємства банкрутство може призводити до втрати робочих місць та погіршення соціально-економічного становища [2].

Для кредиторів процедура банкрутства є механізмом повернення хоча б частини заборгованості. Водночас у багатьох випадках реалізація майна підприємства не дозволяє повністю погасити всі борги, що призводить до фінансових втрат кредиторів [1].

На макроекономічному рівні банкрутство може мати як негативні, так і позитивні наслідки. З одного боку, воно призводить до зменшення кількості робочих місць та скорочення податкових надходжень до бюджету. З іншого боку, процедура банкрутства сприяє очищенню ринку від неефективних підприємств та перерозподілу ресурсів на користь більш конкурентоспроможних суб'єктів господарювання [2].

Отже, банкрутство підприємств є складним економіко-правовим процесом, що поєднує фінансові, управлінські та юридичні аспекти. Його причини можуть бути як внутрішніми, так і зовнішніми, а сама процедура чітко регулюється чинним законодавством України. Незважаючи на негативні наслідки для окремих підприємств, інститут банкрутства відіграє важливу роль у функціонуванні ринкової економіки та забезпеченні стабільності господарських відносин.

Список використаних джерел:

1. Бережна К. В. Механізми захисту прав кредиторів у процесі банкрутства підприємств в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки*. 2024. № 4. С. 23–28. URL: <https://lj.journal.kspu.edu/index.php/lj/article/view/438>
2. Марусяк Н. М., Пильнюк Д. В. Банкрутство підприємства: сутність, причини та наслідки. *Економіка та суспільство*. 2021. № 33. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/897>
3. Кодекс України з процедур банкрутства : Закон України від 18 жовтня 2018 р. № 2597-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19>
4. Степанова Т. В. Щодо відповідності Кодексу України з процедур банкрутства вимогам до кодифікації та стану економіки України. *Правова держава*. 2018. URL: <https://pd.onu.edu.ua/article/view/149576> (
5. Жуков С. В. Проблеми правового регулювання процедур банкрутства в Україні. URL: <https://ks.arbitr.gov.ua/sud5024/pres-centr/general/905377/>

Abstract: *the essence of enterprise bankruptcy as an economic and legal phenomenon is investigated; the main internal and external causes of insolvency of business entities are identified; the bankruptcy procedure is analyzed in accordance with the current legislation of Ukraine; the economic and social consequences of bankruptcy for enterprises, creditors and the national economy are outlined.*

Keywords: *enterprise, insolvency, reorganization, liquidation, creditors, legislation.*

Науковий керівник:

Гусенко А.А.,

старший викладач кафедри публічного управління та адміністрування,

Миколаївський національний аграрний університет